

101232

2750 Gran, den 27. januar 1992.

I N O,
boks 924,
OSLO 1.

Et lite pust fra meg.

Saken er at jeg fant en bok i arkivet, som kanskje har interesse.

TITTEL: "Revolusjonspolitik og norsk lov".

FORFATTERE: Dr. Herman Harris Aall og Dr. Gjelsvik.

FORORD: Knut Hamsun.

UTGITT: 1932.

Jeg tviler på at den finnes i noen av våre antikvariater.

Boken er nedslitt og trenger et skikkelig omslag.

Vedlagt følger også bl.a. en leder i Christianssands Tidende, som berører boken.

Referatet fra Vidkun Quislings aller første folkemøte i Kristiansand kan jo også være noe å ta vare på, og det samme med lederen: "Camouflage", fra 1932.

"Håndbok for Troppsbefalet", som vedlegges, ble laget for Samfunnsvernet i 1935. Far, som var medlem av alle slags forsvarsforeninger, var også med i denne. I ettertid har pressen ofte sammenlignet Samfunnsvernet med "Jerngarden" og andre ekstremistiske gutteklubber, men Samfunnsvernet var faktisk en fullt lovlig institusjon, godkjent av daværende Venstreregjering som et frivillig hjelpekorps for landets regulære ordensvern, og underlagt politiets kontroll og ledelse.

Det kunne ikke tre i virksomhet uten etter oppfordring av landets myndigheter, og bare til forsvar mot landets indre fiender.

Far fortalte meg en gang at red. sekretær Brunvand i den halvkommunistiske avisen "Sørlandet", i 1935 trev fra ham medlemskortet. Det skjedde under en batalje på Gimlemoen, der Brunvand & Co. demonstrerte mot forsvaret, - og delte ut løpesedler blant rekruttene.

En tid etter okkupasjonen fikk han et muntert brev fra Brunvand, med medlemskortet innlagt. Brunvand var da forsvarssekretær under Gerhardsen. (:)

De siste år og måneder har jeg, dag og i de sene kveldstimer, studert Sipo, SD og RK's virksomhet omkring den norske presse under okkupasjonen. Jeg er dypt rystet.

Etter hvert som jeg graver i papirene virker det som om hver eneste NS-redaktør hadde sin mappe i safene, - alle inneholdende de mest intime opplysninger. Politisk var nok fars mappe verst. Deretter kom

redaktørene Johannes Knudsen, Melsom og en eller annen Olsen. Derimot flommet godordene over Kringlebotn og Flood.

Det gikk jo ilinger igjennom meg da jeg leste at RK i begynnelsen av 1945 sto rede til å nedlegge "Bergens Tidende" (den gang Norges nest største avis) til fordel for en ny tysk soldatavis på Vestlandet. Operasjonen skulle skje lynraskt, og sammen med far skulle direktør Eide, red. sekretær Henriksen og faktor Modal "overføres" Tyskland. Da far tok over stillingen som redaktør av "Bergens Tidende", var det hans betingelser at han selv skulle ta seg av lederen og absolutt alt politisk stoff. Den gamle stab skulle istedet konsentrere seg om lokale nyheter og stoff av nøytral art. Derved ble det ikke (som i mange aviser) masseoppsigelser av "Bergens Tidende". Tvert om sto omkring 50 000 husstander på ventelisten for å få abonnement. (pappirmangelen)

Gjennom alle okkupasjonsår var noen av landets beste "penner" knyttet til avisen, og det hele fungerte utmerket.

I midten av 1942 (jeg var da ved fronten) startet rabalderet. Etter påbud fra RK og en av partiets utallige, lokale presseledere, ble en forfyllet slaur (bergensk uttrykk for lasaron) tatt inn i redaksjonen mot fars sterke protest. Han hadde tidligere vært annonse-samler og var tilsluttet Nasjonal Samling, noe som vel var kvalifikasjoner gode nok.

Da far en natt ble tilkalt av avisens vaktsjef, fant han mannen med fire Gestapofolk + fem luddere. Alle overstadige berusede og i full gang med å skyte blink på maleriet av avisens grunnlegger, boktrykker Eide. Far ble selvfølgelig rasende og ville kaste dem på dør, men ble istedet kjørt til Gestapohuset, hvor han ble puttet i en av forhørs-sellene. Han satt der natten over, og ble løslatt etter at advokat Kleppe (far til tidl. finansminister Kleppe) alarmerte pressedirektoratet i Oslo.

Etter den tid ble årene et helvede for far, men ^{han} fortsatte i stillingen etter henstillinger fra fylkesfører Astrup, Johannes Knudsen og ikke minst fra avisens personale. Tre ganger fikk han månedslang "husarrest" på Ustaoset, - og utallige ganger måtte han troppe opp til SS-Hauptsturmführer Winkler, kommandøren for Sipo i Bergen, i forbindelse med tåpelige beskyldninger mot journalister og det tekniske personale. En gang kom sogar Sturmbannführer Noot fra Oslo for å overøse far med skjellsord og trusler på grunn av fars forsvar av avisens typografer. Tre av disse var arrestert samme dag, - etter en ombrekningsfeil. (tyskerne påsto det var sabotasje) Under besøket i Bergens Tidende "parkerte" Noot demonstrativt uniformsluen sin på busten av

Vidkun Quisling, som far hadde på sitt kontor. Far ble nesten målløs, men tok rolig uniformsluen fra bysten og la den på garderobehyllen. Deretter vendte han seg til Noot og sa: "Om De, herr Noot, nytter bystene av Deres Führer som knagger for Deres garderobe, forlanger jeg respekt for vår norske Fører.

Det som far aldri glemte den gang, var at Fylkesfører Rømcke sto og bet negler under denne episoden, mens ordfører Johannessen smilte forelegent.

Han var under okkupasjonsårene svært lei seg over mange tillitsmenns og partilederes unnfalighet, og nesten krypende holdning, ovenfor tyskerne, - og nevnte spesielt pressedirektør Beggerud. Han forsto aldri at denne mann ble utpekt til en slik oppgave, - så lenge Nasjonal Samling hadde faglige, dyktige pressefolk. Han viste bl.a. til redaktør Johannes Knudsen, - som dessuten var kultivert.

Nå kan alt dette høres ut som om far var tyskfiendtlig. NEI, så absolutt ikke. Fra sine mange år i Tyskland elsket han land og folk, og ikke nok med det: gjennom hele mellomkrigstiden var han en brennende tilhenger av Adolf Hitler og hans politikk. Neppe noen av landets aviser hadde så mange og positive ledere om Hitler og nasjonalsosialismen som høyre-avisen "Christianssands Tidende". Derfor ble han også kalt "Nazi-redaktøren".

Hva han ikke likte var tysk presse, som i motsetning til tysk film, teater og billedkunst, var dilettantisk og uniformert.

Da den tyske form for journalistikk skulle innføres i norsk presse foreslo han et møte mellom pressefolk tilsluttet Nasjonal Samling. (alle gamle medlemmer av Norsk presseforbund)

Planen hans var å få gjennomført samme personalpolitikk som i "Bergens tidende". Dessverre ble møtet røpet til Moser i Reichskommissars presseabteilung, - og alt sprakk.

Far kunne ikke tåle vulgarisme, som han såvisst ikke hadde opplevd blant de tyskere han tidligere hadde møtt. Innen Sipo, SD og RK` støtte han derimot på et stort flertall av rallartypen og de mest "forkomne" kolinger, uten skjønnhet i språket, fargeløse og simple. Det som undret ham var at han blant offiserene i wehrmacht og marinen utelukkende møtte mennesker med kultur og tradisjoner. Hver gang presseoffiserer (fra disse avdelinger) kom med sine påbud, var det dannede mennesker, - gemyttelige og med en fin humor. Far husket spesielt en major Krügel i krigsmarinen. I desember 1944 kom han med et telegram som skulle inn i avisen - over fire spalter.

Overskriften lød: "Seierrike tilbaketrekninger for den tyske hær og marine". Far så litt spørrende på majoren, som plutselig utbrøt: "Ja, med den fart tilbaketrekningene nå foregår, blir det vel snart full seier".

Den tyske bykommandant, i Bergen var en mann som far hadde meget til overs for, og som sto RK-folkene like fjernt som lakksko og klogger. Han var en helstøpt nasjonalsosialist av god, gammel årgang, - og kunne i timer fortelle opplevelser fra kamptiden i Tyskland. Da far spurte han hvordan i all verden Tyskland kunne la seg representere av slike bøller som folk i RK og SD, - smilte han, og sa: "Tro meg, men når freden kommer, vil der Führer skyte de fleste av dem, slik han gjorde med Røhm og ^{hans} homoseksuelle bande."

Da far spurte om dette også ville gjelde Terboven, svarte han noenlunde slik: "La meg for alle norske Quisling-tilhengeres skyld håpe at han enten blir skutt, - eller opphøyet til lederstilling i England. Fortsetter han i Norge vil NS-medlemmene bli skjøvet til side, - og sammen med Vidkun Quisling og han regjering, vil mange bli henrettet. De norske nasjonalsosialister vil faktisk oppleve at storjøsningene, med næringslivets folk i spissen, overtar deres plasser. Ja, NS-medlemmene kan komme til å oppleve, at de etter krigen selv befinner seg i en heimefrontorganisasjon, der de, med sine nasjonale følelser, be kjemper "tyskerlakeiene" og oss tyskere". Dette ble sagt i 1943. I midten av 1944 skjøt han seg, etter at hustru og tre barn var bombet ihjel i Hamburg.

Far førte under okkupasjonen en ganske detaljert dagbok, men bortsett fra redaktør Johannes Knudsen og advokat Kleppe, fikk neppe andre lese den.

Jeg skulle ønske dere en gang fikk studere rettsdokumentene hans. Han var innerlig forbannet over NS-folks fossroing i rettsalen, der alle la skylden på hverandre, - ikke visste noe som helst, - og fornektet alt hva de hadde kjempet for. Kort sagt: En opptreden som styrket forakten for oss NS-medlemmer. Nettopp derfor ville han motvirke dette. Han nektet plent å oppgi kilder, (og forfatternavn til de som skrev under psevdonymer) under henvisning til at han selv, som redaktør, hadde ansvaret for avisens innhold. (såvel aktor, forsvarer og dommer påpekte at dette ville bety en streng straffeutmåling) Han nektet videre forsvarsvitner, til tross for at avisens medarbeidere sto i kø for å forsvare ham; og til retten var det kommet et trettital kvinner, som alle ville fortelle om hans reaksjoner etter at de hadde sendt ham æreskjellende brev, der de heller ikke unnlot å kommentere Gestapo. (kvinnene hadde alle mistet sine menn etter dødsdom eller i tysk fangenskap) Far hadde returnert alle disse brev for hindre at de

kom i uriktige hender, - og hver enkelt fikk noen medfølelse ord. I retten karakteriserte han Vidkun Quisling som en redningsmann for landet under okkupasjonen, - og medlemmene av Nasjonal Samling som "NORDMENN vi burde hatt flere av". For første gang i mitt liv hørte jeg far lyve. Det var da han fikk spørsmålet om han mente at Norge ville få sin fulle frihet ved tysk seier. Til det svarte han et bestemt JA, - til tross for at han etter Terbovens og Hitlers forederi mot Quisling hadde oppgitt den troen.

I retten slo aktor fast at redaktør Schreiner var det eneste mannfolk han hadde truffet på i landssviksaker, - forsvareren sa at han tok av seg hatten for Schreiner, men var fortvilet over at han ikke bare tok på seg eget ansvar, men også andres.

Under den ukelange rettsak troppet det daglig opp begeistrede NS-kvinner med smørbrød, nybakte kaker og kaffe til ham, og vitnerommet lignet på en festsal.

Til tross for at han fikk en hard dom, seks års tvangsarbeide, var han fornøyd, og spesielt da over domspapirene, der det sto at han hadde vært en 100 % renslig idealist.

-

Jeg vet i grunnen ikke hvorfor jeg skriver alt dette om far. Muligens kommer det av at jeg nettopp har bladd i hans papirer, og ønsker å vri ut mine følelser for ham

-

Vel, - det har skjedd så mangt siden den gang.

Kommunismen er beseiret, - forhåpentlig vis, og vi ser at land med opprørskrig og ufred har hatt en rik utvikling. Tyskland er samlet, og de baltiske land er blitt frie.

Bare Sveits, med sin fred de siste fem hundre år, er ikke kommet lenger frem enn til gjøkuret.

Ja, og så Norge, da: som femti år etter krigen fortsatt har problemer med frontkjemperne; sogar de døde. De som ligger rolig og trygt der øst. Ikke en gang en minnestein på "kristen jord", unnes dem.

Og samme kan det være. Jeg tror våre falne venner, og vi andre, vil **være best tjent** med den minnestein vi allerede har. Langt fra kirker, og ~~if~~ på en langt renere jord.

-

Og det var det.

"Polk og Land" er god og velredigert, og dere gjør en kjempebra jobb. Det er på tide at jeg nå sender dere et par "lapper".

-

Alt godt videre :

Jeg hilser dere

Kjell Blich Schreiner
Kjell Blich Schreiner

P.S. Ved tid og høve skal jeg sende en oppgave over bøker INO kanskje har interesse av. Min pøse kommer vel neppe til å begrave seg i dem, når han ikke har gjort det hittil. Han er ellers O.K. og en talsmann for oss, når det står på...